

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Prof. Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerker(s): Dr H. A. van Andel, Solo; Drs J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Drs W. E. Bagelkes, Harderwijk; Prof. Dr F. W. Groshede, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeloom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thuis, Meppel; Dr D. H. Th. Voitenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland en Ned-Indië f9.— per jaar.
Advertentie: 35 cent per regel.

INHOUD: Het jaar 1923 I. — Uit de Schrift: Dit weet ik. (Psalm 56: 10b). — Kerkelijk Leven: De werkwijze der Generale Synode IV; Oriënterend? Modern of modernistisch; Een smalle statistiek. — Wijsbegeerte: In de school der wijsbegeerte. — Kroniek. — Literatuur en Kunst: Dr C. te Lintum, Nederland en de Indische in de laatste kwart eeuw. — Kuiper-Bibliografie LXXXIX. — Zending en Evangelisatie: Een en ander. — Perschoon. — Vragenbus. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HET JAAR 1923.

I.

Braakensiek, hoewel tot de oudere school der karikaturisten behorend, waarvan terecht geoordeeld wordt, dat zij meer pikante tekening dan karikatuur bracht, gaf bij de jaarwisseling in „De (groene) Amsterdammer” een symbolisatie van het jaar 1923, die de aandacht boeit.

„Monumentale grafmonnen. In den geopenen ingang staat de grijzende dood met pas geslepen zwaai in de hand. Op eenigen afstand ligt in de sneeuw een afgezwogen man met zwaarbeladen slede achter zich. Dat is het jaar 1923. En het onderschrift luidt: „Voor wie zulk een zwaren last moest torsen is de dood een verlossing”.

Worden in deze woorden niet de gedachten van vele harten, in ons land, waar akeliger ellende wordt geleden dan men gemeenlijk denkt, maar vooral in het gekuiserde buitenland, openbaar? Stamt ook menigeen, die de misère nog niet aan den lijve heeft gevoeld, hiernaar niet in? Is deze taal van het pessimisme niet de taal van den dag?

Het jaar 1923, de mensch van het jaar 1923, is althans op dit punt dankbaar, dat het voorbij is.

Natuurlijk moet hij den vermaak-mensch, die ook nog middelen tot vermaak bezat, uitzonderen. Evenwel schraal is de troost hier geboden. Want het jaar stierf, maar de mensch uit dat jaar leeft nog.

En zou hij op den Nieuwjaarsdag een verjongingskuur hebben ondergaan?

Zou hij de kracht hebben vernieuwd? Zouden hem hoopvoller perspectieven zijn geopend?

Niets geeft reden dit te veronderstellen. Die mensch ligt daar nog tegen den grond. En zijn last is nog even zwaar.

Wat kan hij anders uitroepen, dan het jaar 1923: de dood is een verlossing?

Ach ja, dit besef wortelt zich al meer en meer in, dat de dood verlossing brengt.

Als een menschenkind den adem uitblaast, meent men, dat hij uit zijn lijden is.

Dat men het toch wilde aannemen: dan begint zijn lijden pas.

In het ellendigste jaar, dat men zich denken kan, is het beter dan in de plaats der pijniging. Vreeselijk ontwaken!

Men meende de smart achter zich te laten, en men lijdt juist onduidbare smart in de vlam.

De dood brengt alleen aan hen verlossing, die in Christus Jezus zijn.

En toch, bij hen geen eenzijdig verlangen naar den dood.

Zij hadden het jaar 1923 wel willen vasthouden. Want er bleef zooveel in ongedragen en ongeborst.

Hoe gaarne zouden ze dat nog op den schouder willen tillen!

Inhalen, waarin zij nalatig zijn gebleven. Dat tekort voor God hindert hen.

Daarom zouden ze het jaar 1923 nog wel willen doolbeieren. Maar dan toch met ernstige veranderingen.

Zij vinden geen vrede in de levenszathheid. In hen heeft God gewerkt den levenswil.

En die levenswil dringt hen op den Oudejaarsavond tot de bede: Gedenk niet meer aan het kwaad, dat wij bedreven.

Die levenswil doet hen op den Nieuwjaarsmor-

gen vertrouwen: In God zullen wij kloekke daden doen.

Op een oogenblik, dat de levenswil in hen niet goed functioneert, kunnen zij voorover vallen in de rulle, koude sneeuw. Maar dan wekt de Geest dien levenswil weer op en ze dragen fier den levenslast en ze gaan 1924 in met den geloofs-zang: „Zal zoo lang ik 't licht geniet, Hem verhoogen in mijn lied.”

Zij danken den Ontfermer, dat Hij hun het nieuwe jaar deed aanschouwen.

Zij vragen Hem om voortdurende heiliging van den levenswil.

En Hij is ervan overtuigd: Een zee van ramp moge in 1924 met haar golven slaan, hoe hoog zij ga, zij raakt hem zelfs niet aan.

Nee, Braakensiek vertolkt de gedachten van het geloof volksdeel niet.

Ook Adema van Schellema niet, als hij klaagt: Wie geboid heeft en gedragen.

Houdt herdenking tot geveren.

Hij heeft God niet meer te vragen.

Dan den stillen dood.

Het Godskind mocht bij het wegsterven van het oude jaar roemen: ik heb het geloof behouden.

En met het geloof ook den wil en den lust tot leven.

Wel welen we, hoe 1923 niet mag worden getypeerd.

Maar in verlegenheid staan we, wanneer men vraagt: hoe dan wel?

De magere koeien lijken zoo sprekend op elkaar. Wat we in het begin van 1922 en 1921 in dit blad neerschreven, kon nu bijna woordelijk worden herhaald, met uitzondering van de feiten dan.

Bijna, zeg ik.

Maar niet geheel.

Zagen we een jaar terug Europa glijden naar den afgrond, nu staat 't erger geschapen.

Ons werelddeel zweeft thans boven den afgrond.

Nog is de lijn, waarmee het aan medereizigers verboden is, door den steilen bergrand niet doorgekerd.

Er worden pogingen aangewend om onder die lijn een blok hout van rondom vorm te werken.

Er staan er gereed om zoodra men daarin is geslangd, de lijn maar op te halen.

Zal dit gelukken?

Ziedaar het probleem voor 1924.

Het oordeel daarover kentert met de week.

Het is een tellen van zijn knopen.

En daar beneden in den afgrond, waar nog nooit een mensch den voet heeft gezet, heerscht de chaos.

Daar groeien boom en struik wild dooreen.

Daar loeien de dieren en sissen de slangen en huult de bergstroom en zuigt de wervelwind.

Wie daarin valt, zullen de beenderen kraken en door de wonden zullen zijn aderen worden leeggezogen en de woedende tand zal in zijn vleesch worden gezet.

Der geloovigen taak is het de lijn te omvatten en te trekken met biddende kracht.

Vindt ge dit beeld te sensationeel?

Is er iets in onzen tijd te sensationeel?

Is de werkelijkheid niet in de hoogste mate sensationeel?

Ik kan u ook een beeld geven, dat aan alle sensatie gespeend is en door allerlei spot langzamerhand banaal is geworden.

Ge kunt den toestand van Europa terugvinden in onzen postcheque- en girodienst.

Of die dienst wel ooit weer functioneren zal, weten zelfs deskundigen niet.

Zij staan voor het dilemma: likwidatie of rekonstruktie.

Dat zijn ook de twee mogelijkheden voor Europa: likwidatie of rekonstruktie.

Wij gelooven het liefst het laatste. Maar houden we toch ernstig rekening met het eerste.

Dan — wat het lot van Europa moge zijn: de rechtvaardige zal door het geloof leven.

HEPP.

Aan onze lezers!

Sprak het hoofdartikel van een voortdurende heiliging van den levenswil, namens de redaktie wensch ik dit u allen voor 1924 toe.

Omvangrijk is de taak van ons blad.

Moge die in 1924 beter dan ooit vervuld worden.

En de God der eeuwen vermenigvuldige mede door den arbeid van „De Reformatie” u Zijn genade in Christus Jezus.

EINDREDACTEUR.

N.B. Onze artikelenreeks over „De Gereformeerde Student en de Anti-revolutionaire Politiek” wordt D.V. de volgende week voortgezet.

UIT DE SCHRIFT.

Dit weet ik.

Dit weet ik, dat God met mij is.
Psalm 56: 10b.

We stonden deze week op den drempel, in de poort van het nieuwe jaar. Een nieuw brok levensweg ligt voor ons open. Wat zal het ook nu zijn? Wat zullen we er op ontmoeten? Hoe zal het gaan met u, met uw gezin, met uw bedrijf, met uw maatschappij, met uw kerk, met uw volk, met uw wereld?

We gaven elkander deze week steviger nog dan anders de hand. We wilden met dien handdruk ditmaal ook wat zeggen. Er was meer in dan vormelijke plichtpleging. We hebben getracht, hoe gebrekkig ook, onze wenschen te formuleeren.

Maar al die wenschen, welke we aanhoorden of zelf uitspraken, namen onze vragen toch niet weg en gaven ons geen antwoord.

En nu kunnen we wel probeeren met een fikschon ruk van onaandoenlijkheid ons van die vragen af te maken, maar ze blijven er toch.

Wat weten we eigenlijk van den dag van morgen en overmorgen? We staan voor het groote onbekende. De Nieuwjaarsmorgen is één groot vraagteken.

Wij zijn van gisteren en weten niets.

* * *

In dezen zesenvijftigsten psalm is ook iemand aan het woord, die niets weet.

Of neen — hij weet wel wat.

Hij weet van allerlei levensgevaar. Van vijanden die op hem loeren, zijn woorden verdraaien, het op zijn ondergang hebben toegelegd.

En hier is geen grootspreker aan het woord, die met onverschillig gebaar heldhaftigheid voorwendt, terwijl het binnen in hem onrustig is! Of iemand, die geen vrees meer kent, omdat hij van binnen is bevroren tot één klomp ijs.

Deze man kent de vrees en wil dat ook weten en zeggen. Maar hij zegt meer: „Ten dage als ik zal vreezen, zal ik op U vertrouwen...”. En straks: ik vertrouw op God, ik zal niet vreezen.”

Wonderlijk menschenhart, dat in eenzelfde tijd kan zeggen: „Ten dage als ik zal vreezen... ik zal niet vreezen”.

Het schijnt een klare tegenstelling.

Vreezen en toch weer niet vreezen.

Laten we niet probeeren er wat anders van te maken. We mogen het ééne woord niet wegvakken en het andere al evenmin.

Wie, die waarlijk kent den heiligen geloofsstrijd, weet daar niet iets van... van die dubbel-gewarwordingen, van dat ééne, dat het andere, van het andere, dat het ééne schijnt te weerspreken.

* * *

Vreezen en toch niet vreezen!

Weet ge wat daartusschen staat? Dit: ik zal „op U vertrouwen, ik vertrouw op God!”

Er staat tusschen: „Dit weet ik, dat God met mij is!”

Bij alles, wat David niet weet en ook bij alles, wat hij helaas weet, vervult dit weten hem met nieuwen geloofsmoed: „God is met mij!”

En nu kan er veel gebeuren, gelijk er nog veel in Davids leven gebeurd is.

Omzwervingen, die de Heere zal tellen.

Tranen, die Hij zal opleggen in Zijn flesch.

Ellende en moeite en doodsgevaar.

Laat maar komen, wat komt.

In het geloof durft dit kind Gods het alles aan.

Ofschoon mij een leger belegerde, mijn hart zou niet vreezen, ofschoon een oorlog tegen mij opstond, zoo vertrouwd ik hierop. Want met U loop ik door eene bende, met mijn God spring ik over eenen muur.

Alles moge tegen mij zijn. God is met mij. Hij kent mij, en ik ken Hem.

Hier werkt het geloof, dat licht ziet in alle donkerheid.

Hier is in de oude bedeeling een mensch, die het woord van de nieuwe verstaat: „Zoo God voor ons is, wie zal tegen ons zijn!”

* * *

Wij zijn van gisteren en weten niets.

Indien we slechts dit ééne weten, dat David weet.

Dan weten we toch iets. Dan alleen weten we iets.

En dan weten we veel. Dan weten we alles.

Dan hebben we zekerheid in de vele onzekerheden.

We hebben rust in ons onrustig hart.

We hebben op onze vele vragen een antwoord.

We hebben het antwoord. We hebben het antwoord, dat alleen antwoord is.

Wat hebben we er aan, al zouden we weten,

dat wij en de onzen dit jaar ten einde zullen leven en dan nog een jaar en nog een.....

vele, vele?

En dat we met ons gezin, ons bedrijf, onze maatschappij, onze wereld een periode van ongekenden voorspoed zouden tegemoetgaan?

En het zou een leven zonder God moeten zijn!

En wat deert het ten slotte, ja wat deert het u,

al zoudt ge dit jaar niet ten einde brengen, al zou uw leven moeten zinken, al dieper weg, tot in het graf....

Wat deert het u, indien ge waarlijk weten moogt,

dat ge een God hebt voor uw hart!

Al ging ik ook in een dal der schaduw des doods, ik zou geen kwaad vreezen, want Gij zijt met mij!

* * *

Daarom vallen alle andere vragen weg tot vragen van den tweeden en den dorden rang bij deze allereerste, allergrootste vraag: weet ge, dat God met u is?

Hebt ge, aan u zelf ontdekt, met uw zonden en zorgen geen raad geweten, totdat ge Hem hebt ontmoet, wiens naam is „Immanuel... God met ons”.

Schuw de worsteling om zekerheid niet.

Zonder deze zekerheid geen enkele zekerheid!

G. R. K.

KERKELIJK LEVEN.

De werkwijze der Generale Synode.

IV.

Het eerste artikel gaf een overzicht van de verschillende verbeteringen door de pers voorgesteld.

Het tweede hield zich bezig met den eersten maatregel, ter verbetering aangewezen: verlenging van den tijd, waarin de Commissies vergaderen voor de Synode weer in pleno vergaderd.

Het derde gaat hierop nog even door en bespreekt voorts de tweede „verbetering”: behandeling der opderwerpen volgens het agendum.

De derde verandering, in de pers aangeduid, komt hierop neer: den praeses te machtigen om meer in te grijpen in de discussies.

Ter Synode heb ik dit reeds in overweging gegeven.

Toen het spraak begon te loopen, heb ik gewaarschuwd, dat, wanneer men om des tijds wil de belangrijkste voorstellen weer in handen van de deputaten stelde, men het agendum voor Assen opnieuw overladen zou. Als eenig redmiddel gaf ik aan de discussies te besnoeien. Ik mocht dit echter niet den praeses zelf verzoeken, daar het anders den schijn op mij zou laden, als zou ik kritiek oefenen op zijn beleid. En dat bedoelde ik in de eerste verte niet. Ik koos daarom den meest zachten vorm en vroeg of de Synode den praeses niet zou willen machtigen maatregelen te nemen, die tot bekorting der discussies moesten leiden.

De praeses oordeelde dit niet raadzaam, daar dan aan een voorzitter te veel macht zou worden verstrekt.

Hij doorzag vermoedelijk op dat oogenblik nog niet, hoe die schijn van het dictatoriale te onderwerpen zou zijn.

En hoe was het verdere verloop?

Dat tegen het einde der Synode zelfs geen repliek meer werd toegestaan.

Zoo verviel men van het eene uiterste in het andere.

Eerst mocht ieder vrij uitspreken, behoudens vriendelijke wenken van den praeses om niet af te dwalen, op het laatste mocht iemand zich zelfs niet meer verdedigen.

Dat over dit laatste niet ieder, die het woord had gevoerd, evengoed te spreken was, kon men hier en daar wel hooren.

Edoch, 't was noodzakelijk.

Maar daarom moet voortaan — en ik ben blij, dat Prof. Aalders hetzelfde gevoelen is toegedaan — de gedragslijn worden gewijzigd.

De praeses — dit ben ik met Dr de Moor eens — mag geen dictator worden. Dat nooit.

Maar als hij ziet, dat vrije discussie niet te handhaven valt, omdat de Synode dan met gewichtige restanten blijft zitten, kan hij tijdig het voorstel doen om den tijd te distribueeren.

Men kan b.v. sprekers in eerste instantie 20 à 30 minuten geven en voor repliek 10 minuten.

In 20 à 30 minuten kan iemand heel wat zeggen en in 10 minuten heel wat te zijner verdediging aanvoeren.

De praeses wordt geen haasje, dat over alles beslist, maar hij houdt slechts den formeelen regel vast, waaraan de Synode zelf haar goedkeuring schonk.

Op hoeveel vergaderingen moet men zóó niet handelen?

Ik kan niet anders zien of ook de Synode zal er aan moeten geloven.

Vooraf nu verwacht kan worden, dat de kwesties nog zullen toenemen.

Zeker, 't kan interessant zijn eens een rede in grooten stijl te hooren.

Als de Synode-tijd het liiden kan, kan de teugel gevierd.

Maar zoo niet, dan moet de teugel strakker worden aangehaald.

En zouden de zaken daarom minder goed worden behandeld?

De vierde maatregel om de Commissies uitgebreider opdracht te geven, doet mij wel wat huiverig aan.

Dat men het kerkrechtelijk wettigen kan, neem ik gaarne aan.

De zaak-De Gondappel werd op soortgelijke manier getrakteerd.

De Synode gaf aan Deputaten opdracht de zaak tot een einde te voeren. Dit is geschied.

Maar staande de Synode aan de Commissies groofter macht toe te kennen, zou ik niet durven aanraden.

Zeker, formeel ligt de beslissing wel bij de Synode, maar materieel toch niet.

En tegen dat laatste heb ik bezwaar.

Het is heel goed mogelijk, dat het goede werk van een Commissie, die zich geheel en al in een materie heeft ingewerkt, door de Synode bedorven kan worden.

Maar dan moet het liever later nog eens op een andere manier worden aangepakt en gepoogd om de kerken in het rechte spoor te krijgen.

Synodale besluiten kunnen gelukkig herzien worden.

Toch heeft een beslissing meer waarde, wanneer ze ook materieel door de heele Synode is genomen.

Laat een commissie het desnoods beter inzien, dan is de afkeuring van de Synode een bewijs, dat de kerken nog niet tot die hoogte zijn opgeklimmen, dat zij het besluit kunnen waardeeren.

— Oriënteerend?

Het welbekende rose weekblad, „De Haagsche Post”, deed dezer dagen een jaarboekje voor 1924 verschijnen.

Het is geschreven in den geest van vele buitenlandsche „Almanachs”, b.v. de Almanach Hachette. Alleen heeft het geen illustraties en is minder royaal uitgewerkt.

Maar toch kan men het bijna niet zoo raar verzinnen, of er staat iets van in.

Wilt gij weten, hoe de departementen zijn ingericht; wanneer de musea geopend zijn; hoeveel een baby van 8 weken moet wegen; welk uw eigen lichaamsgewicht moet zijn op 20, 30, 40, 50 enz. jarigen leeftijd; welke uw levenskansen zijn, als gij 10 of 98 jaar oud zijt; hoe groot de huwelijkskansen zijn van een muurbloempje, een verstokte celibatair, een weduwnaar of gescheiden vrouw; hoe gij aardappelen moet schillen, wanneer al wat vrouw heet uw huis is ontvlucht om naar de koningin te gaan kijken; hoe uw vrouw haar citroenen moet bewaren; hoe uw dochter haar lakschoentjes onderhouden moet, dat ze altijd nieuw schijnen; wat fascisme is; wie onze gezanten zijn; wie de matador is in het schaken; welke de langste rivieren der aarde zijn; hoe gij uien moet koken; wat het verdrag van Versailles inhoudt; wat ge doen moet tegen haaruitval, een zonnesleek, een flauwte, — dat alles en nog veel, veel, veel meer kunt gij in dit jaarboekje vinden.

En onpartijdig dat het is samengesteld!

Net zoo onpartijdig als „De Haagsche Post” zelf.

Gij slaat b.v. het hoofdstuk godsdiensten op. Gij denkt natuurlijk daar iets te vinden over

dat hebt gij mis. Het gaat hier over verschillen, de gezindheden binnen den Christelijken godsdienst. De opsteller heeft zich blijkbaar vergist. Vergeven wij het den man.

Letten wij liever op den inhoud van zijn rubriek. Na een dierbare inleiding, dat alle godsdienstige gezindten recht hebben op financiële ondersteuning van den staat, is het Hervormd Kerkgenootschap het eerst aan de beurt om te worden berevued. Eigenlijk waren onze Gereformeerde Kerken als de wettige voortzetting van de vroegere Gereformeerde Kerken wel het eerst aan bod, maar de onpartijdigheid van den opsteller besliste anders. Laten we hem zijn gang maar laten gaan. Het goede inzicht zal hem denkelijk moeilijk bij te brengen zijn. De Synodale inrichting wordt bijna haarfijn besproken. Zoo kan het niet verwonderen, dat het „Hervormd Kerkgenootschap” 2 kolom druks vraagt. Vooruit maar! Het genootschap telt ook 1435 gemeenten, 1657 predikanten en 2.821.635 lidmaten.

Volgt de Remonstrantsche Broederschap, die één kolom krijgt. Geschiedenis, doel, bestuursinrichting, eenige bijzonderheden worden kort uiteengezet. Dit is zeker koninklijk voor een genootschap met 27 gemeenten, 31000 leden en 30 predikanten.

Iets meer ruimte ontvangt nog het Evangelisch-Luthersch Kerk-genootschap. Maar dat mag ook wel, want 't heeft 87000 leden, 48 gemeenten, 10 filiaalgemeenten en 61 dienstdoende predikanten. Ook hier wordt menige inlichting gegeven.

Iets te kaal komen er af de Doopsgezinde gemeenten met 116 predikanten, 68000 gemeentelieden en 132 gemeenten. Enfin, er worden ook omtrent haar vele gegevens verstrekt.

Het Hersteld Evangelisch-Luthersch Kerkgenootschap staat iets meer in de gunst, want dit krijgt zoowat evenveel plaats, hoewel het slechts 10 predikanten en 15000 leden telt.

Natuurlijk kan de Roomsche-Katholieke Kerk met haar 2.444.528 zielen over meer dan een kolom beschikken. Vele wetenswaardigheden worden in kort bestek samengevat.

Het evenwicht wordt weer verbroken door het Kerkgenootschap der Oud-Bisschoppelijke Cleresie. Hiervoor wordt bijkans evenveel plaats ingeruimd als voor de Roomsche-Katholieke Kerk, ofschoon ze slechts 17000 leden telt.

Maar toegekomen aan de Gereformeerde Kerken in Nederland maakt de opsteller heelemaal de klus kwijt. Die moeten het met een kwart (nog eens: 1/4) kolom doen. Er wordt alleen van vermeld: „In 1892 hebben de Christelijke Gereformeerde Kerk en de Gereformeerde Kerken zich vereenigd onder den naam van „De Gereformeerde Kerken in Nederland” op den grondslag van hare gemeenschappelijke geloofsbelijdenis; de drie formulieren van eenigheid en van de Gereformeerde Kerkordening”. Dan volgen de namen van de Deputaten voor de correspondentie met de Hooge Overheid. En „het aantal kerkelijke gemeenten bedraagt ongeveer 700, het aantal gemeenteleden 572.000”. Uit! Geen letter meer!

Wij willen niet onderstellen, dat de opsteller zoo weinig over onze kerken schreef, uit zekere vijandschap of uit pikanterie, omdat „De Haagsche Post, Weekblad voor de betere standen”, onder ons wel het minst gelezen wordt. De man zal zelf wel niet genoeg georiënteerd zijn in het kerkelijke leven.

Verbeeld u toch, dat hij aan de Evangelische Broedergemeenten (met slechts 2 gemeenten in ons land) en de Apostolische Gemeenten (met een zeer klein getal leden) evenveel plaats afstaat!

Ja, verbeeld u, dat hij over „De Christelijk Gereformeerde Kerk” en de „Gereformeerde Gemeenten”, die vrij wat sterker zijn dan enkele der bovengenoemde, zwijgt als een pot.

Niet, dat ik het voor het cijfer opneem. Maar ze waren voor den opsteller nog de eenig bruikbare maatstaf van onpartijdigheid.

Wanneer het op den invloed aankomt, die de kerken ontwikkelen, dan is er geen sprake van of....

Maar laat ik den zin niet voltooien.

Hij mocht eens zelfverheffend klinken.

En al onze roem is uit God.

Doch dit is wel duidelijk, dat het jaarboekje van „De Haagsche Post” op godsdienstig gebied al een zeer onbetrouwbare gids is.

Probeeren we 't nu eens met een andere rubriek. B.v. „Bekende Personen”. Hierbij wordt de rondedans van het exclusivisme uitgevoerd. Van onze mannen schijnt alleen minister Colijn de aandacht waard. Waar de meeste politieke partijleiders wel als „bekend” worden aangemerkt, valt het te meer op, dat Mr V. Rutgers ontbreekt. Zijn actie voor plaatselijke keuze heeft hem dat toch niet geleverd? Oud-minister Idenburg, een tijds zeer geprezen om zijn beleid in Indië, is bij „De Haagsche Post” reeds in vergetelheid geraakt. Minister Heemskerk, ook in de revue van „De Haagsche Post” wel geteekend, wil de redaktie opeens niet meer kennen. Ik zal er maar niet meer opgeven. 't Zal toch wel beter aan de gids zijn.

De Chris-
van af.
Lohman k
zijn nog gr
Mr Mr Va
de partij-v
maar een
Visser, on
en Couper
oogen aan
paar jaar
onbekende

Wie er
De dich
pablaan
Chaplin.
wereldten
over wier
is geweest
aangebode
golende M
nancien g
een socia
schijnt he
ren, daarc
daarentege
teijfer. V
neelspelers
leertzen, r
Naast Pro
ook nog
sterdam g
da Prof.
Haagsche
geesteswet
rig gesteld
de einde
Bergson e
Cohen, N
ler en nog
nooit gebe

En zei
zaak is, d
blijkbaar
zeer mee
bestaat vo
derkunst
Adriaan v
Toorop, I
Shuyters,
leven va
met den
naar het
in Hongar
plooit, of
Prof. Pon
uitslooft,
permanen
Gereforme
gen) de
haar zijn

„Bekende
bekend in
Voor „D
t schijnt

Onder
Dag- en
pers goed
bladpers i
den opgeg
en... „L
Joden bel
sofen, sp
Vrijzinnig
blad voor
ming”, o
confession
een bond
niet in a
rant”,
schijnen
nen zij
Leven” e
wel genc
Ik doo
heet een
van de a
wordt ge
pen tot
niet op
als thans

Vermak
denis”. F
geschiede
in welk
en derge
zijden er

Deze
van den
mensch
bouw w
perk”. M
felen!

Ik spr
daar „12
uit ande
1564 ge
komen.